

JA, ER WAS VEEL GRAS!

HOE GETUIGENVERSLAGEN ELKAAR AANVULLEN

OGGETUIGENVERSLAGEN LIJKEN ELKAAR SOMS TEGEN TE SPREKEN, zeker als er verslagen uit de tweede hand bij zijn. Toch is met logisch denken een plausibel verhaal te reconstrueren dat meer informatie geeft dan één los verslag.

Verslagen over de wonderbare spijziging komen in alle vier evangeliën voor. In Mattheus en Markus zelfs twee keer. Alle verslagen bij elkaar geven een logisch, samenhangend beeld. De gebeurtenis wordt in de evangeliën steeds in een andere context beschreven. Logisch, de evangeliën zijn geen moderne historische werken waarin alles chronologisch verantwoord opgeschreven is. De boeken waren hulpmiddelen bij de verkondiging. Bisschop Papias (ca. 60 – ca. 130 AD) geeft al aan dat Markus wel alles naar waarheid had opgeschreven, maar hopeloos in de war was met de volgorde van de gebeurtenissen. Justinus de Martelaar (ca. 100 – ca. 165 AD) noemt het evangelie van Markus: *‘de herinnering van Petrus’*. Van het leven van Jezus is geen chronologisch verslag te maken. Calvijn verwoordt het netjes: *‘Trouwens de evangelisten zijn, gelijk wij meer dan eens zagen, ten opzichte van de tijdsorde niet zeer nauwkeurig.’* En dat was bij andere schrijvers uit die tijd niet anders. Alleen de laatste week van Jezus’ leven is stap voor stap te reconstrueren.

De spijziging zelf is niet historisch te bewijzen. ‘Bewijzen’ is trouwens niet het goede woord; ‘onomstotelijk bewijzen’ doe je slechts in de wiskunde en eventueel nog in de logica. ‘Aannemelijk maken’ is een betere omschrijving in alle andere vormen van wetenschap. Toch is de gebeurtenis wel in een historisch kader te plaatsen. De bekende vragen: wat er precies gebeurde en wat het motief is, spelen een sleutelrol. Met andere woorden; spoorwerk te doen.

WAAR

De plaats waar de spijziging plaats vond, was grazig en groen. (Markus 6: 39, Joh. 6: 10). En bevond zich in de buurt van Bethsaïda (Luc. 9: 10).

WANNEER

Het was een komen en gaan van veel mensen (Markus 6: 31). Johannes geeft de verklaring: want het Pesach feest was aanstaande (Joh. 6: 4). Daarom waren grote groepen mensen onderweg. Het Pesach valt rond april als het volle maan is. Dus het was in de lente, net na de regentijd die van december tot maart duurt. De tijd dat het gras groeit en helder groen kleurt.

Jezus had al naam gemaakt en was een bekend figuur. Voor het gewone volk was Hij een charismatisch persoon, een kans om hem te horen spreken en te zien grepen ze dan ook graag aan. Nadat Jezus de schare toegesproken had en het laat geworden was, vroeg Jezus Filippus voor brood te zorgen (Joh. 6: 5). Filippus maakt een schatting wat er nodig is. Voor tweehonderd denariën brood kopen is geen optie. Andreas mengt zich in het gesprek (Joh. 6: 7-8). Hij kijkt praktisch naar

wat er is: een paar broden en visjes. Waarom Filippus en Andreas? Omdat de spijziging nabij Bethsaïda plaats vond, is het niet verwonderlijk dat Jezus juist die twee aanspreekt. Zij komen namelijk uit Bethsaïda en zijn dus plaatselijk goed bekend (Joh. 1: 44). Visjes en gerstebroden liggen voor de hand: Bethsaïda is een vissersplaats en de gerstestog was net achter de rug. Pesach viel in de regel vlak na de gerstestog. Vis en brood vormden het dagelijks voedsel van de gewone man. Daarmee houdt Jezus een alternatieve paasmaaltijd.

AANTAL

De grootte van de groep toehoorders is 4000 à 5000 man. Dit is een redelijke schatting en redelijk betrouwbaar. Waarom? Jezus gebod zijn leerlingen de menigte in groepen van 50 of 100 man te verdelen. Gaan we uit van 50 personen per groep dan waren er ongeveer 100 groepen. De twaalf discipelen moesten dus elk zo'n acht groepen bedienen. En tot acht tellen, acht ik vissers en zeker tollenaars wel in staat; hogere wiskunde komt er niet bij kijken.

MOTIEF

Jezus was begaan met de mensen (schapen zonder herder), dat is een voor de hand liggende reden. Maar de reden ligt dieper. Het is een proclamatie: Jezus is de Messias. Twee wonderen verkondigen deze boodschap: tijdens de bruiloft in Kana verandert Jezus water in wijn. Wijn is het beeld van de heilstijd (Gen. 49: 10-12). Echter dit wonder bleef bij het grote publiek onbekend; alleen Zijn dienaren wisten ervan (Joh. 2: 11). De tweede proclamatie is de spijziging van de 5000. De massa begreep de boodschap, maar interpreteerde die niet goed (Joh. 6: 14).

GEVOLGEN

De spijziging heeft een onverwachte uitwerking. De menigte ziet hun messias. Hij heeft onmiddellijk een legioen van ca 5000 man op de been. Met deze messias durft de menigte de strijd tegen de Romeinse bezetter wel aan. Een messias die aardse nood opheft en steeds voor voedsel zorgt (Joh. 6: 34); (terug)trekken in de woestijn als met Mozes en 'zijn' manna is dan geen probleem. Een messias die zich vol blind godsvertrouwen in een gevecht stort tegen de Romeinen, met de zekerheid dat God hem wel behoeden moet. Wie loopt niet uit voor zo'n messias? En na de overwinning komt het messiaanse rijk: Israël heerst over alle volkeren. De menigte wil Jezus zelfs dwingen het koningschap te aanvaarden (Joh. 6: 15).

Maar zo'n vorm van koningschap weigert Jezus. Hij trok zich terug (Joh. 6: 15). Zijn uitleg wordt door de heethoofdige Galileërs niet geaccepteerd, die willen een messias die strijdt tegen de Romeinen en niet een kwezel die praat over: *'Ik ben het Brood des levens'*. Jezus verliest een groot deel van zijn aanhang (Joh. 6: 60). De spijziging is een keerpunt: de massa keert Jezus de rug toe (Joh. 6: 66).

CONCLUSIE

De details in de verslagen zijn sluitend. Als de evangeliën het resultaat zouden zijn van een samenzwering (dat wordt inderdaad door sommigen aangenomen) of onkunde van de plaatselijke omstandigheden of dat de evangeliën eerst na een lange

mondelinge traditie zijn opgeschreven, verwacht ik niet een dusdanige samenhang en betrouwbaarheid op detailniveau. Als ik de details betrouwbaar acht, waarom dan niet het grotere geheel? Details vervagen eerder dan de kern van een verhaal. Daarom heb ik er geen moeite mee de spijziging voor waar aan te nemen. Een spijziging die door verklaarde tegenstanders zoals de farizeeërs overigens nooit betwist werd. ■